

D. Laulud ühiskondlikest vahekordadest

110. MÕÕK MEREST.

Jõhvi.

1. Ju kuu-lin pü-had tu-le-mai-e, ju kuu-lin pü-had tu-le-mai-e.

1) var.

2) var.

2) var.

- Jo kuulin pühad tulema,
jaanipää jalul õlema.
Jooksin joostes, käisin kiuste,
astusin samud saledad,
5 samu vahed valgeemmast,
samu õtsad õigeemmast,
tõin kuused tua edeje,
kased kammeri lävele,
lepad lielõukeelle.
10 Läksin kullas kuuskeeie,
kallis kaselatvaaie,
armas aavaõksideie
suga kullatu käessa,
õbedaine täialauda.
15 Sääl soen sulaste päida,
kasin karjalaste päida,
arin päida armetumil.
Suga sulpsati mereje,
täielauda lainedeie.
20 Mina Piedri palveella:
«Oi Pietri, püha sulane,

Andres, armas käskujalga,
Paavel, Looja palguline,
mine too suga meresta,
25 täielauda lainetesta!»

Ei mend Pieter, poisikene,
Andres, armas käskujalga,
Paavel, Looja palguline.
Läksin ise noorukeine,
30 noorukeine, nõdrukeine,
läksin võeni vedeje,
kaelani kalakuduje.

Mis see elkas elmideie,
mis see puutus põlvideie?
35 Kulda elkas elmideie,
mõõka puutus põlvedeie.

Võtsin mõõga põlvista,
kuldaelki elmistanne,
vein mina mõega mõisaaie,
40 panin sakste laua pääle.

Sääl need saksad katselesid,
isandad imetellesid,
prouad pooli naeralesid:

«Kust see mõõka siia toodud,
45 kust see mõõka siia saadud?»

«See mõõka sõasta toodud,
sõameeste sõrmeluista,
vainumeeste varvasluista.»

Laulnud Leen Pakkas, 60 a. vana, Jõhvi kihelkonnas, Illuka val-
las, Raudi külas 1905. a. Üles kirjutanud P. Penna ja K. Luud (EUS II 755
(132) ja 668/70 (166)).

111. SÕJAMEES.

Kuusalu.

1-2. Sõit-sin Soome sil-da mööda, Kuu-ramaa mä-ge-de mööda.

1) var.

2) var.

2) var.

Sõitsin Soome silda mööda,
Kuramaa mägeda mööda —

Soome silda notkatie,
aluspalki praksatie.

5 Sealt sõitsid sõjaisandad
ja säält sõitsid sõjaemandad,
küsitellid, kannatellid:

«Kas sina oskad, poiga nuori,
kas sina oskad uosta hoida,
10 uosta hoida, mõeka kanda,
püssi kallist pühkijella?»

Mina kui varsi vasta kostsin:
«Seni mina, seni mina, vennikene,
seni mina oskan uosta hoida,
uosta hoida, mõeka kanda,
15 püssi kallist pühkijella,
kui veel on pia minul piala,
pia minul piala, vöö minul vüöla.
Kui siis langeb pea minul pialta ja
20 pea minul pealta, vöö minul vüölta,
siis jääb hobu muude hoida
ja jääb mõeka munde kanda,
püss jääb munde pühkijella.»

Laulnud Jaagup Ratsov, 72 a. vana, Jamburi maakonnas, Simititsa
asunduses 1905. a. Laul pärit sünnikohast Kuusalu kihelkonnast, Kolga val-
last, Tammistu külast. Ules kirjutanud P. Penna ja K. Luud (EUS II 740 (69)
ja 542/3 (46)). Vt. ka Vana Kannel III, lk. 341, nr. 767.

112. VENNA SÕJALUGU.

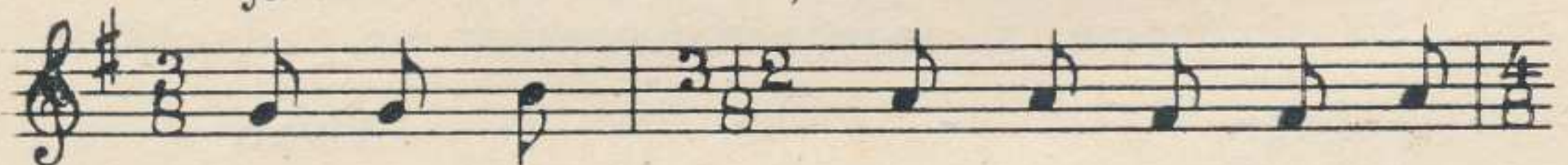
Kadrina.

1-8. Mis seal meila teh-ta-nek-si, et sealt suitsu tõu-se-nek-si?

Sõ-ja-lei-ba sõt-ku-tas-se, vai-nu-kak-ku vaa-li-tas-se.

Kes-se meilt sõ-da-je lä-heb?

Kas läeb i-sa, või läeb e-ma, või lä-eb mi-

-ni - ja mee-si, või läeb kõi-ge noo-rem ven-da?

17-18. Ää sõi-da si-na sõ-ja ee-li, ää sõi-da sõ-ja jä-re-le.

Viisis nr. 79 tuli rütmimuutusi võrdlemisi harva ette. Peaaegu ikka laulis ta kindlas $\frac{4}{8}$ (orig. $\frac{2}{4}$) -taktis. Sellega tulebki 18. rea silpide rütmi seletada. 5. rea juures aga $\frac{3}{8} + \frac{5}{8}$.

Mis seal meila tehtaneksi,
et sealt suitsu tõuseneksi?
Sõjaleiba sõtkutasse,
vainukakku vaalitasse.

5 Kesse meilt sõdaje läheb?
Kas läheb isa, või läheb ema,
või läeb minija meesi,
või läheb kõige noorem venda?
Ei läe isa, ei läe ema,
10 ei läe minija meesi —
meilt läheb kõige noorem venda.

Vend läks sauna vihtelema,
venda vihtles ahju peale,
õde läks alla õpetama:
15 «Oh minu hella vennakene,
kui lähed sina sõdimaie,
ää sõida sina sõja eeli,
ää sõida sõja järele —
keera sõja keskele,
20 ligi lipukandijani!
Esimesed eidetakse,
tagumised tapetakse,
keskmised koju tulevad.»

Tuli siis sõjast tagasi,
25 sõitis isa ukse ette:
«Tule, isa, tunne poega
kübaresta, kinnastesta,
sadulasta, saabastesta!»

Isa tuli, ei tund poega:
 30 «Võeras mees, võeras hobune,
 võerad kindaad käessa,
 võerad kirjad kinnastessa.»
 Sõitis ema ukse ette:
 «Tule, ema, tunne poega
 35 kübarasta, kinnastesta,
 sadulasta, saabastesta!»
 Tuli ema, ei tund poega:
 «Võeras mees, võeras hobune,
 võerad kindaad käessa,
 40 võerad kirjad kinnastessa.»
 Sõitis õe ukse alla:
 «Tule, õde, tunne venda
 kübarasta, kinnastesta,
 sadulasta, saabastesta!»
 45 Õde tuli, kohe tundis:
 «Oma mees, oma hobune,
 oma kindaad käessa,
 oma kirjad kinnastessa.»
 Hakkas ta vennalta küsima:
 50 «Kas on sõjas naene armas?»
 «Oh mu armas õekene,
 ei ole sõjas naene armas —
 sõjas armas haljas mõeka,
 kes peastab mehe sõjasta,
 55 venelaste vildi alta,
 püssikärkija käesta,
 latermõekade vahelta.
 Nõnda sõjas mehe verda
 kui on meie meres vetta;
 60 nõnda sõjas meeste päida
 kui on soossa mättaida;
 nõnda mehe sõrmeluida
 kui on ajas teibaaida;
 nõnda sõjas mehe luida
 65 kui on aias roikaaida.»

Laulnud Mari Kullamägi Kadrina kihelkonnas, Vohnja vallas,
 Ohepalu külas 1913. a. Üles kirjutanud K. Viljak ja V. Rosenstrauch (EÜS X
 2534 (79), 2502 ja 2694/7 (267)).

1-2. Va - res o - li va - ga al - li lin - du,
 tõi mei - le sõ - a - - sõ - nu - mid.
 Vendo-li al - les noo - ru - ke, õ - de õõtsus kät - ki sees.
 1) var. 2) var.

2) Vahel tarvitas laulja järgmist lõppu, kuid harvemalt, juhuslikult:

[Terve laul on lauldud kindlas rütmis, osalt skandeerides.]

Vares oli väga alli lindu,
 tõi meile sõasõnumid.
 Kelle kord oli sõtta minna?
 Eit oli vana, taat oli vana,
 5 vend oli alles nooruke,
 õde õõtsub kätki sees,
 käsi kätki ääre peal.
 Venna kord oli sõtta minna.
 Õde läks venda õpetama:
 10 «Ära sina sõida sõja ees,
 ära sina sõida sõja taga,
 sõida sõja keskeel!
 Esimesed eidetakse,
 tagumised tapetakse,
 15 keskmised kodu tulévad.»
 Sõitis ümber taadi õue.
 Taat läks välja vaatama:

mis see kuitsu augub õues
 või mis raki paugub õues?
 20 Vene mees, vené obúne,
 vene kroonitúd kübáras,
 vene sapitúd sadúlas.
 Sõitis ümber eide õue.
 Eit läks välja vaatama:
 25 mis see kuitsi augub õues,
 mis see raki paugub õues?
 Vene mees, vené obúne,
 vene kroonitúd kübáras,
 vene sapitúd sadúlas.
 30 Sõitis ümber õe õue,
 õe koerad aukuma.
 Õde läks välja vaatama:
 mis see kuitsi augub õues?
 Oma mees, omá obúne,
 35 oma kroonitúd kübáras,
 oma sapitúd sadúlas.
 «Tere, tere, õekene!
 Kust sina mind küll ära tunned?»
 «Ma tunnen neista kinnastesta,
 40 mis ma ise sulle tegin:
 püssikirjad pöidla peal,
 vaenukirjad varre peal.»

Laulnud Mart Jõkk, 87 a. vana, Ridala kihelkonnas, Võnnu vallas,
 Võnnu külas 1921. aastal. Üles kirjutanud C. Kreek (ERA III 4, 11 (2) ja
 AI 30, 275/9 (5)).

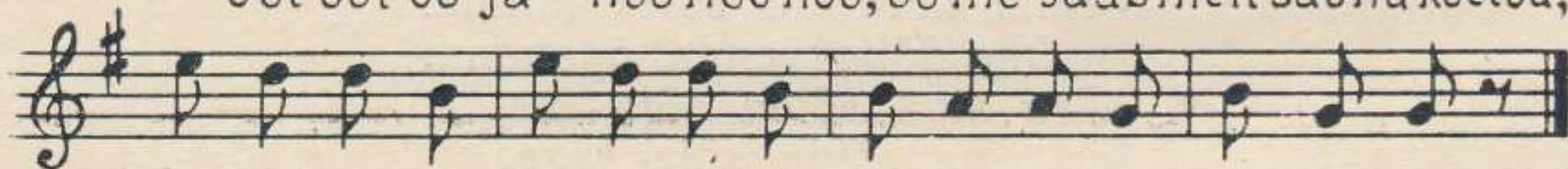
114. NEKRUTI PÜÜDMINE.

Pöide.

MM ♩ = 116

Oot oot oo ja noo noo noo, oo-me saabmeil sauna köetud,

siis su pea saab pii-re-tud ja li-na-la-kad lei-ga-tud.

*

Oot, oot, oot, oot, no, no, no, no,
 tuleb sui, jõuab sügisi,
 siis saab metses ju magada,

kuhja all saab koonutada,
 5 heinaküines külmetada!
 Oot, oot, oot, oot, no, no, no, no,
 tuleb sui, jõuab sügisi,
 siis teid hulgast otsitakse,
 valla hulgast vaadatakse.
 10 Valgemida vaadatakse,
 aetase uie tua juure.
 Ütles va Sieberg¹ ka:
 «Minge välja, perepoead,
 perepoead ja tiumehed,
 15 tulge sisse tiumehed,
 tiumehed ja vaesedlapsed!
 Sulastest saab soldatid.»
 Mis mul ette kannetakse?
 Kauss mul ette kannetasse.
 20 Mis sialt kausist annetasse?
 Nummer kolmi annetasse.
 Siis mind viitas linna poole,
 aeti meid alevile,
 sinna püsti² poe ette,
 25 Käära Jüri nurgale.
 Sial minu selga silitasse,
 sellasooni venitasse,
 jala- küll -pöidi pööretasse,
 sõrmeluid sial luetasse.
 30 Ülem aga hüiab ühelt poolt,
 kapten karjub kahelt poolt,
 säärsant seisab sel'la taga.
 Sest ei seisa kolmi rinda:
 üks mies nutab, teine mies naerab.
 35 Aeti linna vanduma.
 Vannume isad, vannume emad,
 vannume vennad, vannume õed,
 isiendid surmani.

Viis saadud Anna Kivilt, 71 a. vana, Orissaare raj., Laimjala k/n.,
 Asva k. [- Põide khk.] 1956. a. Üles kirjutanud H. Tampere (RKM II 54, 531
 (2)). Sõnad üles kirjutanud M. Kiisk Jaan Steinbergilt Tori kihel-
 konnas, Tammiste vallas 1888. a. (H II 21, 491/3 (5)).

¹ Mõisahärä nimi.

² Teisendites haril. Pulsti (Toim.).

Ki - ri tul - li kei - sa - ri - sta, raamattuHi Prant - su - se - sta.

*

Ärä peän mina minemä,
 ärä häistä rahvääista:
 nutma jäägu, kes mind näevad!

Kiri ju tulnud keiserista,
 5 raamat Rantsuse sõjasta,
 piibel Pohla piiri peältä:
 mehi vaja miilitsisse,
 poissa vaja polgu peäle.

Juurikas meil kandis käsku,
 10 Tüki Miku mitu käsku,
 Puju Paju palju käsku,
 Leoski libe järele:

«Tulgem, poisid, mõisa kokku,
 aagem käed käiksest välja,
 15 tõmmakem saapaad jalasta,
 kiskugem kindaad käesta!

Kas teie käed kõverad
 või on jalad vildakille,
 kas teie kõlbate kaardi hulka,
 20 sünnitegi suurte sekka
 Punaparti pillutama,
 Rantsuselle rauda viima.»

See-p see kiri keiserista,
 raamat Rantsuse sõjasta,
 25 piibel Pohla piiri peältä.

Viisi kirja pannud T. Leppik Viljandi kihelkonnas 1912. a. (EUS IX 124 (4)). Sõnad kirjutanud Jaan Parmu ettelugemise järgi J. Bergmann Kolga-Jaani kihelkonnas 1878. a. (H, Kolga-Jaani 3, 38 (37)).

116. NEKRUTIKS MINEK.

Türi.

Oh mi-na vaene sandi-poiss, tä-di aas mind kerjama.

Oh mina vaene sandipoissi,
tädi aas mind kerjama.
Ei mina pannud kuskil vastu,
läksin kohe kerjama.

5 Käisin talu, käisin kaks,
läksin rätsep Jüri juure.
Jüri aas mind teole.

Ei mina pannud kuskil vastu,
läksin kohe teole.

10 Künnan mõisa välja peal.

Mõisaherra ütleb mul:

«Kuuled, sina noormees,
sind saab pandud liisku võtma!»

Ei mina pannud kuskil vastu,
15 läksin kohe liisku võtma.

Olin nummer esimene.

Siis ma liigun linna poole
Vene vahtide vahele,
vaht oli ees ja teine järel.

20 Seal minu pea piirati,
seal minu juuksed juuriti.

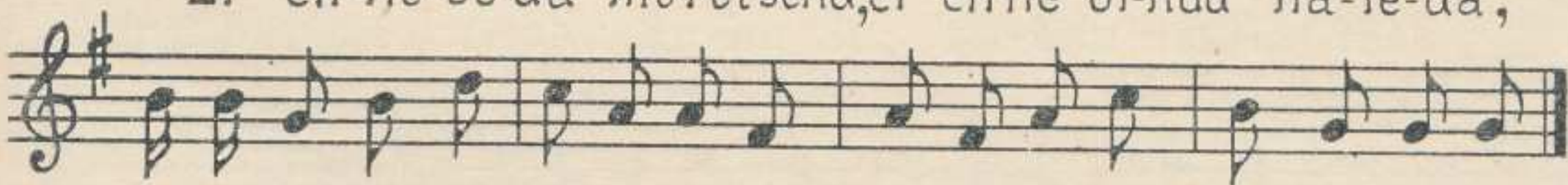
Laulnud Leenu Vähi, 74 a. vana Türi kihelkonnas, Rõa vallas, Püramäel 1908. a. Üles kirjutanud H. Siimer (EUS V 584 (56) ja 693 (139)).

117. NEKRUTIKS MINEK.

Türi.

Ei en-ne sü-da muretsend, ei enne ol-nud ha-le-da,

en-ne kuipaistsid lin-na li-pud, lin-na li-pud, Toompä tornid.

Ei enne süda muretsend,
ei enne olnud haleda,
enne kui paistsid linna lipud,
linna lipud, Toompä tornid.

5 Linna lipud lipendasid,
Toompä tornid tolgendasid —
siis hakkas hale tulema,
vesi silma veerema.

Nüüd mind siia viiakse,
10 pea mul puhtaks piiratakse,
juuksed ära lõigatakse,
kõrvaääred kröpsitakse,
pannaks selga surmasärki,
antaks kätte õpipüssi,
15 õpipüssi, õpimõeka.

Siis mind viidaks mööda merd,
mööda merd ja mööda maad,
nii kui Valge-Venemaale.
Seal mind pandi utsenjas.

20 Ülem hüüdis ühelt poolt,
kapten karjus kahelt poolt,
kässis püssi püsti panna,
pajonetti otsa panna.

Nüüd me lähme sõja vastu,
25 suuritükka summama,
laiu püssa laadima.

Kuuldi koju eide kätte.
Eit aga hakkas nuttema:
«Kuule, kus minu kallis poega!

30 See on vägev sõjamees
ja on kange võidumees —
maha tema löönd maiorid,
hulgast palju uhtsarida.»

Laulnud Jüri Hindreker, 76 a. vana, Türi kihelkonnas, Rõa vallas,
Puramäel 1908. a. Üles kirjutanud H. Siimer (EUS V 591 (96) ja 734/5 (198)).

118. NEKRUTIKS MINEK.

Äksi.

Oh mí-na vae-ne, oh mí-na vaene põlg-tud laps,

mind põlg-sid mõi-sa, mind põlg-sid mõi-sa - va-ne-mad.

- Oh mina vaene põlgtud laps,
 mind põlgsid mõisavanemad,
 kõik kubjad, kiltrid, aidamed —
 need olid mo pääle vihased.
- 5 Mind panti liisku võtlema,
 see liisk kaldus minu pial,
 mind veedi linna soldanist.
 Siis päike paistis eledast,
 minu pruut nuttis aledast.
- 10 Kui meid linna veedanessa
 sinna laia lossi ette,
 sääal minu piada piiratie,
 jalavarbid vaadatie,
 sõrmeluida sirvitie,
- 15 valged juussid lõigatie,
 sääal mind veedi mõõdu alla —
 mina mõõdule paraja.
 Säält mind veedi kasarmaje,
 vaht oli iis ja vaht oli taga,
- 20 mina vahtide vahele.
 Sääal mind veedi Riia linna —
 Riiaast meie riided saime.
 Sõvva laeva, jõvva laeva,
 jõvva laeva Peterpurki —
- 25 Peeterporgist püssid saime.
 Sõvva laeva, jõvva laeva,
 jõvva laeval Moskva linna —
 Moskvast meie mundrid saime.
 Sõvva laeva, jõvva laeva,
- 30 jõvva laeval Pihkva linna —
 Pihkvast meie piigid saime.
 Säälep seisis meiste roodu
 nigu aiaroika roodu;
 sääal siis seisis meiste päida
- 35 nigu aias teibaaida;
 sääal siis seisis meiste sõrmi
 nigu meres pilleroogu.

Laulnud Taavet Ansip, 86 a. vana, Äksi kihelkonnas, Elistvere val-
 las, Övanurme külas 1930. a. Üles kirjutanud K. Leichter ja P. Ariste (ERA
 III 6, 89 (13) ja ERA II 29, 341 (23) ja 347/8 (24)).

119. NEKRUTIKS MINEK.

Jõhvi.

Oh mi - na vae - ne, oh mi - na vae - ne,
oh mi - na vae - ne põlg - tud laps.

Oh mina vaene põlgtud laps,
mind põlgsid isa, mind põlgsid ema,
mind põlgsid mõisavanemad,
keik kupjad, kiltrid, aidame'ed.
5 Mind pandi liisko võttama,
see liisk langes minu peal.
Mind viidi linna kasarmi,
seal minu pea piirati,
seal minu abe aeti.
10 Juuksed saatsin armsa emale,
kirjad saatsin kalli pruudile.

Ules kirjutanud P. Paurmann Jõhvi kihelkonnas, Päite vallas 1889. a.
(H II 8, 78 (1)).

120. NEKRUTI PÖGENEMINE.

Jõelähtme.

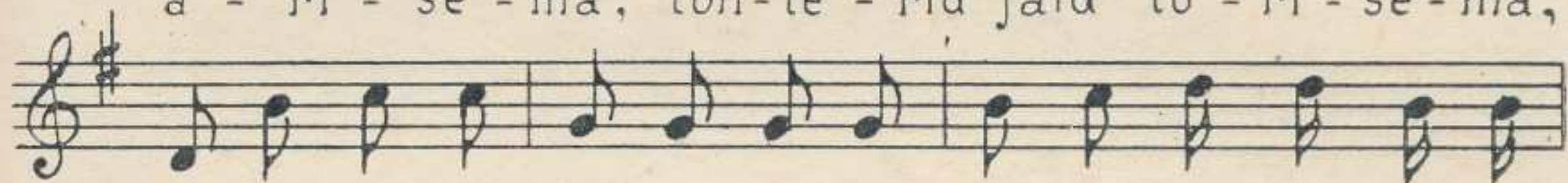
MM ♩=198
fa#ⁱ
Ä - ra tu - lin mi - na är - ra - de kä - äs - ta,
ä - ra tu - lin mi - na är - ra - de kä - äs - ta,
Tuom - pea toh - te - ri tu - as - ta,
Tuom - pea toh - te - ri tu - as - ta —

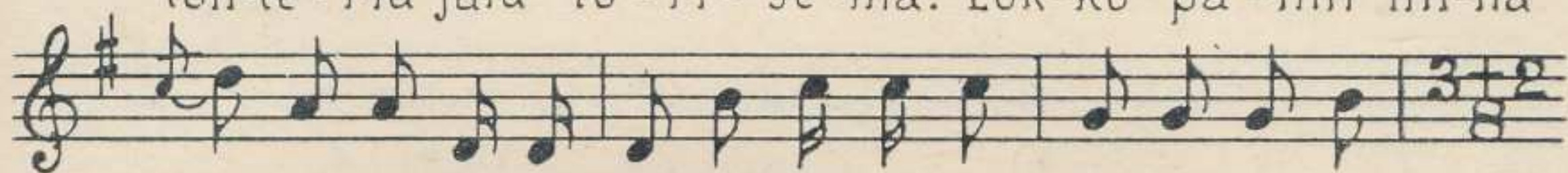
är - ra - de nied jäid ä - ri - se - ma, är - ra - de nied jäid

ä - ri - se - ma, toh - te - rid jäid to - ri - se - ma,

toh - te - rid jäid to - ri - se - ma. Luk - ku pa - nin mi - na

lin - na luu - gi - de, luk - ku pa - nin ma lin - na luu - gid,

pul - ka pa - nin pu - e vä - ra - vad,

pul - ka pa - nin pu - e vä - ra - vad. Kõik see linn jäi

lii - ku - mai - e, kõik see linn jäi lii - ku - mai - e,

Vi - ru - vä - rav vin - gu - mai - e, Vi - ru - vä - rav

vin - gu - mai - e. Sain mi - na vae - ne mies

va - du - ma, siis sain mi - na vae - ne mies

va-du-ma küll Pi - ki - jal-ga, Põi - ki - jal-ga,

Pi - ki - jal - ga, Põi - ki - jal - ga, Las-na-mäe all //

la - sin jal - ga, Las-na-mäe all la - sin jalg—.

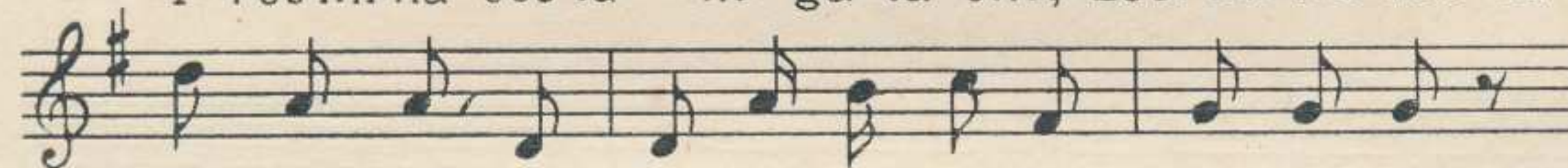
Ton-dil ost-sin tuo-bi õ - lut, Ton-dil ost-sin

tuo-bi õ - lut, I - rusmi-na uos-ta in - ga-ta-sin,

I - rusmi-na uos-ta in - ga-ta-sin, Luol mi-na luo-ka

kin - ni - ta - sin, Luol mi-na luo-ka kin-ni-tas—,

Kär-mul la - sin käh-ku käi-a, Kär-mul la - sin

käh-ku käi-a. Lii - va - kan-dil // lii - gu - ta-sin.

Lii - va - kan-dil lii - gu - tas—, Pa - jul piit-sa

plak - su - ta - sin, Da - ju - le piit - sa plak - su - tas - ,

Kos - ti - ve - re kos - ti - se vas - tu, Kos - ti - ve - re

kos - tis vas - tu. Kü - la kõrt - sus mul

ü - tel - di, kü - la kõrt - sus mul ü - tel - di,

et siin Nii - dal ni - pel - dak - se, et siin Nii - da - le ni - pel - daks - .

Nii - da - le ei läi - nud sis - se, Nii - da - le ei läi - nud sis - se.

Kuogil ost - sin kuo - re kuoki, Kuogil ost - sin kuo - re kuok - ,

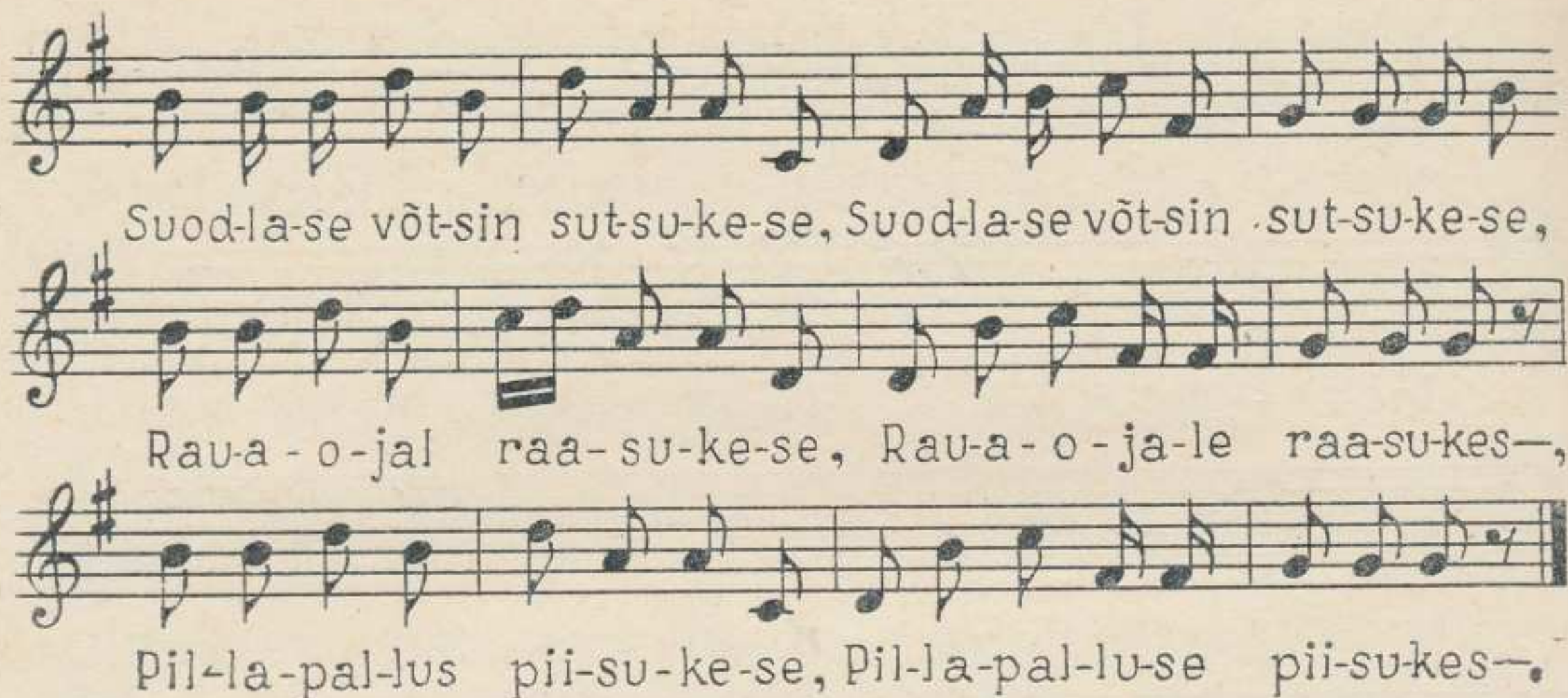
Kaht - la - sel ma juot - sin o - bust, Kaht - la - sel ma juot - sin ob - ,

Rii - sil läks meil rii - uks lahti, Rii - sil läks meil rii - uks laht -

Tu - a kõrts jäi sei - la ta - ha, Tu - a kõrts jäi sei - la ta - ha.

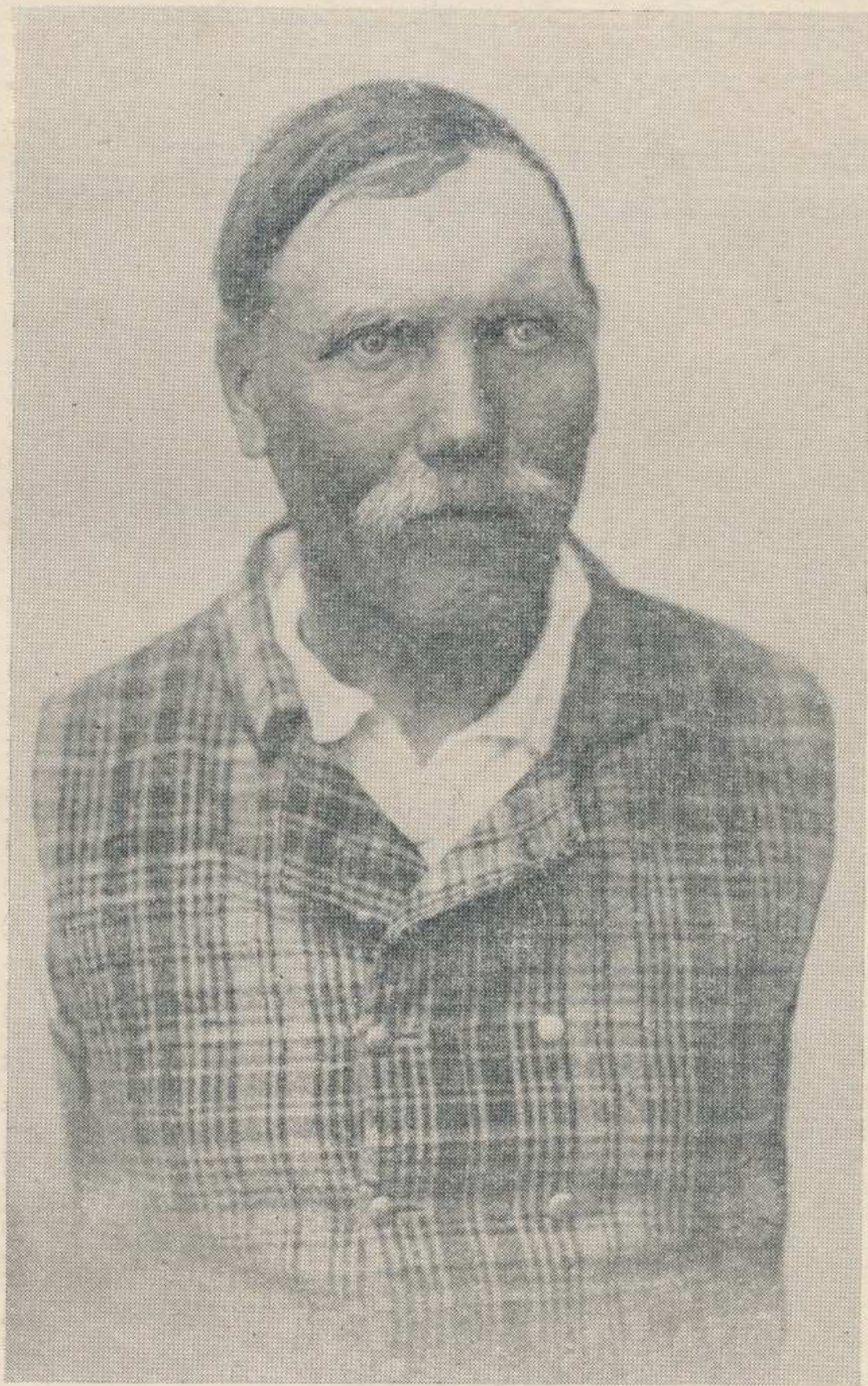

Ära tulin mina ärrade käästa,
 Tuompea tohteri tuasta —
 ärrad nied jäid ärisema,
 tohterid jäid torisema.

5 Lukku panin mina linna luugid,
 pulka panin pue väravad.
 Kõik see linn jäi liikumaie,
 Viru värav vingumaie.

Sain mina vaenemies vaduma
 10 Pikijalga, Põikijalga,
 Lاسنامäe all lasin jalga.
 Tondil ostsin tuobi õlut,
 Irus mina uosta ingatasin,
 Luol mina luoka kinnitasin,
 15 Kärmul lasin kähku käia,
 Liivakandil liigutasin,
 Pajul piitsa plaksutasin,
 Kostivere kostis vastu.
 Küla kõrtsus mul üteldi,
 20 et siin Niidal nipeldakse.
 Niidale ei läinud sisse.
 Kuogil ostsin kuorekuoki,
 Kahtlasel ma juotsin obust,
 Riisil läks meil riiuks lahti.
 25 Tua kõrts jäi seila taha,
 Suodlas võtsin sutsukese,
 Rauaojal raasukese,
 Pillapallus piisukese.

Laulnud Hindrek Tamm, 60 a., Jõelähtme kihelkonnas, Nehatu vallas 1937. a. Heliplaadistanud H. Tampere, dešifreerinud A. Tampere (ERA Pl. 66 B 1).

Jõelähtme laulik Hindrek Tamm.

molto rall.

O-lin a-ga or-jas, käi-sin kar-jas, kas-ke,

[o - lin or-jas, käi-sin kar-jas, kas-ke.]

Olin aga orjas, käisin karjas,
kaske,
olin mina Olleris sulane.

Olleris olid suured ruunad,
suured ruunad, paksud paadid,
5 pandi mind neida sugema,
rauda-arja arima.
Ei mina viitsind sugeda,
rauda-arja arida.
Pidi mind piitsul peksetama,
10 roosavarrel ropsitama.

Sain mina, vaene mees, valama,
valasin vaheaeda mööda,
resti soodu, põigi soodu,
kuude küla kopelt mööda.
15 Pihuks mul läksid püksipaelad,
viieks tüki viisupaelad,
kuueks tüki kuuepaelad.

Laulnud Mall Anton, 79 a. vana, Tori kihelkonnas, Tori vallas,
Muraku külas 1911. a. Üles kirjutanud P. Tatz ja A. Sildnik (EUS VIII 1137
(32) ja 1060/1 (59)).

MM ♩ = 144

[Pe - re - mees pa - ni lei - ba märs-si,

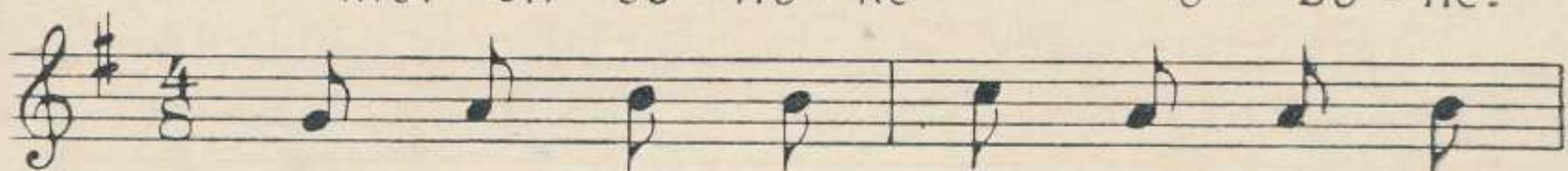
pe - re - mees pa - ni lei - ba märs-si.]

17. Mul on oo - nu - ke o - bu - ne,

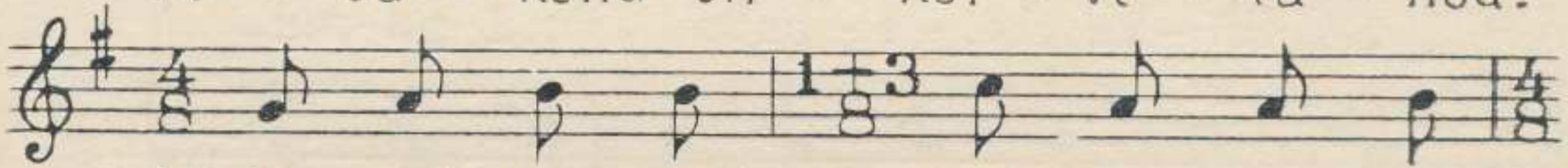
mul on oo - nu - ke o - bu - ne.

18. Ke - sa - künd on kui - ve - ta - nud,

ke - sa - künd on kui - ve - ta - nud.

25. Saa-dab tü - ta - - rad me - he - le,

saa-dab tü - ta - - rad me he - le.

29. Kol - ma - ne üp - pas ko - gu - ni,

kol - ma - ne üp - pas ko - gu - ni.

71. La-se mi-nu lau-päes - - ta ko-ju-je,

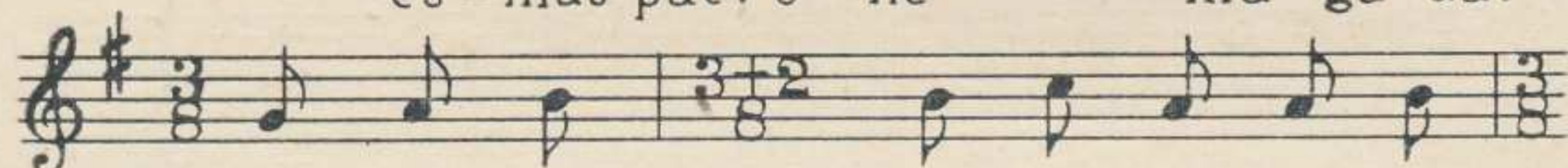
la-se mi-nu lau-päes - - ta ko-ju-je.

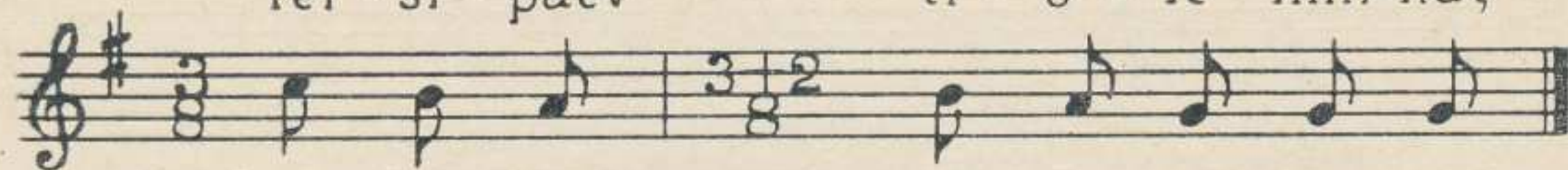
75. Es - mas-päev u - ne ma - ga - da,

es - mas-päev u - ne ma - ga - da.

Tei - si - päev ti - u - le min-na,

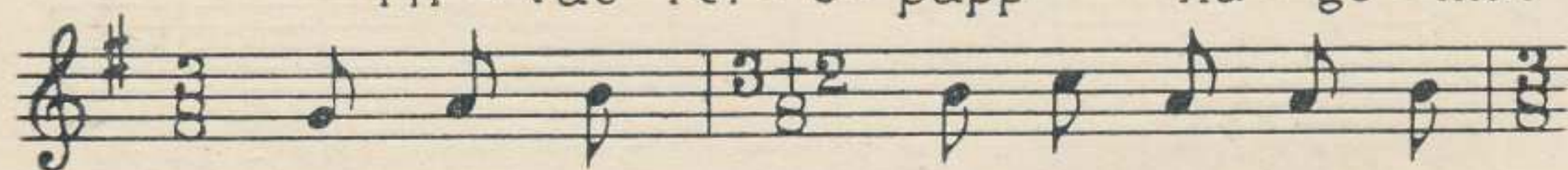
tei - si - päev ti - u - le min-na.

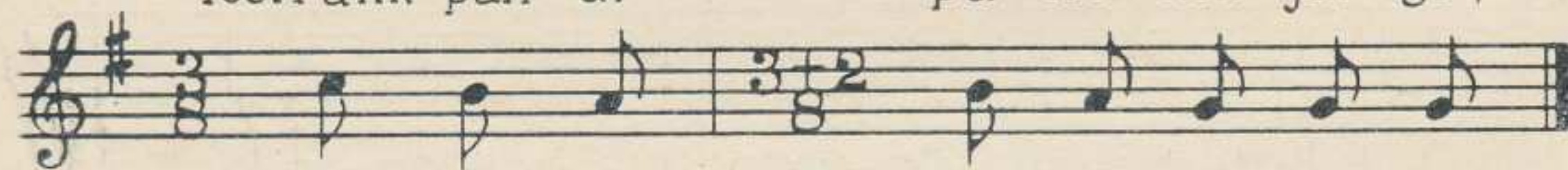
84. Rii - vas rei - e - papp nä - ge - ma,

rii - vas rei - e - papp nä - ge - ma.

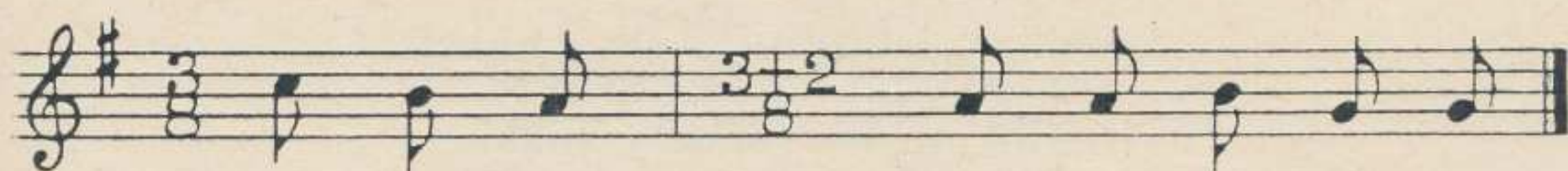
100. Pakk pan - di pa - he - ma jal - ga,

pakk pan - di pa - he - ma jal - ga.

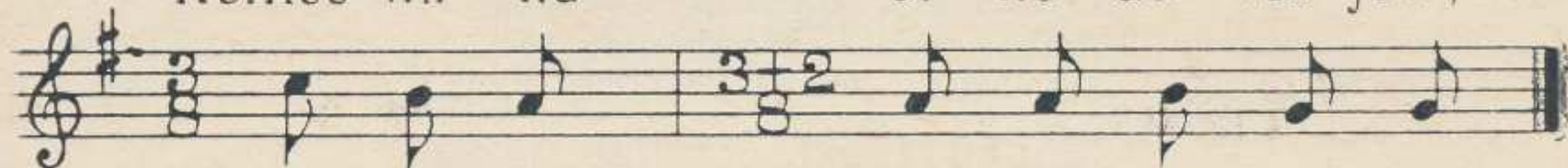
117. Kus mi - na si - nu - da oi - an,

kus mi - na si - nu - da oi - an.

118. Kus mi - na si - nu - da var-jan,

kus mi - na si - nu - da var-jan.

139. Sealt läk - sin om - mi - ku te - u - le,

sealt läk - sin om - mi - ku te - u - le.

Kui laulda palusin, siis ütles: «Egas neil vanadel lauludel midagi viisi polnud. Neid lauldi niisama pajunootide järgi.» — Küsisin: «Mis see tähendab?» — «No see tähendab, et igal lauljal omad viisid on, na kudas keski laulab. Egas need «Punsli» viisid pole, et kõik ühte ja sedasama laulavad. Need viisid käivad pajunootide järgi.»

Ettekandmise juures laulis vanamees viisi esimest poolt tasem. Teine pool lauldi tugevamalt, valjumalt, nagu vajutaks ta hääle peale. Juba enne laulmist tegi ta mulle tähenduse, et ikka niiviisi laulab, nagu ta on kuulnud laulvat vanamehi, kellelt ta laulud õppinud. Küsisin põhjust. «Noh, see tegi suurema monu (mõnu).»

Peremees pani leiba märssi,
perenaene kaeru kotti,
ma läen tilluke teule,
veat läen ärra välja peale
5 tiu- kui -tükki kündemaie,
mõisa maada murdamaie.

Tuli see kupjas mõisa poolt ja
kilter kivireie poolt,
noppis tikku teede pealt,
10 vahepulki pouelie,
tuleb mul maada mõetemaie.

Mina kupja palveelle:
 «Kulla kupjas, kallis kupjas,
 ära mõeda mulle maada,
 15 mulle maada suurta tükki,
 suurta tükki, laia loksu,
 mul on oonuke obune.
 Kesakünd on kuivetanud,
 rohujuured roosetanud —
 20 see küll rikub ruuna rinnad,
 katkestab märade kaelad.
 Minul on märaobune,
 see küll mära künnab tükki,
 künnab tükki, kannab täkku,
 25 saadab tüttarad mehele,
 pojad naisi võttemaie.»
 Kupjas mõetas mulle maada:
 sammu astus, kaks karatas,
 kolmane üppas kogune.
 30 «Oot-oot, kupjas, noo-noo, kupjas,
 las tuleb laupäeva õhtukene,
 pühapäine päevakene,
 küll tuled küla ajama!
 Remmeli saab riida taha,
 35 ajateivas ahju taha,
 tuomikas saab toa taha,
 pihlakas saab piida taha.»
 Tuli see laupäev õhtukene,
 pühapäine päevakene,
 40 kupjas kõndides külaje:
 «Teumees mõisa, peremees mõisa!»
 Remmeli sain riida tagant,
 ajateiba ahju tagant,
 tuomika sain toa tagant,
 45 pihlaka sain piida tagant.
 Piilakas käis pinda mööda,
 remmeli käis reisi mööda,
 tuomikas käis turja mööda,
 ajateivas auku mööda.
 50 Kupjas minu palveelle:
 «Kulla teumees, kallis teumees,
 las tuleb omme uusi päeva,
 tunaomme tõisi päeva,
 mina mõedan sulle maada:
 55 samu astun, kaks kahendan,
 kolmane jätan kogune,
 et võid metsassa magada,
 põesa ääres puinatada,

- vare ääres vatsusille,
60 kive ääres küljeliste.»
- Tuli omme uusi päeva,
tunaomme tõisi päeva,
kupjas mõetas mulle maada:
samu astus, kaks kahendas,
65 kolmane jättas kogune.
Sain ma metsassa magada,
põesa ääres puinatada,
kive ääres küljeliste,
vare ääres vatsusille.
- 70 «Kulla kupjas, kallid kupjas,
lase minu laupäesta kojuje
laste kingi lappimaie!
Laubäe lapin laste kingad,
pühapäeval püven juua,
75 esmaspäev une magada,
teisipäev teule minna,
reede reie peksamaie.»
- Vein mina kodunt pika koti,
lühikese laia koti.
- 80 Re'e peksan reemullani,
lademed löön laulullani,
akkin alle katsumaie,
kotinurka korjamaie.
- Riivas reiepapp nägema,
85 võttis varda varna pealt,
teise teise seina pealt,
tahtis lasta laudiselle.
- Sain mina vaenemees valama,
pikapüksimees punuma.
- 90 Sain mina Samma männikuie,
sealt sain Samma väljaalle,
seal oli kümme kündejuida,
üheksa äästejuida,
seitse sirbileikujuida.
- 95 «Jalad, aga sõitke, jalad, aga sõudke,
põlved, põimige molemad,
labajalad, laske käia —
kinnivõtijad tulevad!»
- Seal minu kinni köietie:
- 100 pakk pandi pahema jalga,
teine pakk parema jalga.
Siis mind viidi vangitorni.
- Vangitornis ma palusin:
«Tuleks tuul ja tõstaks tormi,
105 lükkaks ümber vangitorni,

et saaks vangid vallaliste,
emalapsed laialiste!»

Tuli kui tuul ja tõstas tormi,
lökkas ümber vangitorni,
110 said need vangid vallaliste,
emalapsed laialiste.

Läksin paju palveelle:
«Pajukene, vellekene,
oia mind ja varja mind!»

115 Paju kui kuuleb, vasta kostab,
varsti vasta kosteleni:
«Kus mina sinuda oian,
kus mina sinuda varjan?
Mind aga maha raiutaie,
120 sinu siita leietaie,
mulle kohus mõistetaie.»

Läksin jõe palveelle:
«Jõekene, vellekene,
oia minda, varja minda!

125 Jõgi kui kuuleb, kostab vasta,
varsti vasta kosteleni:
«Kus mina sinuda oian,
kus mina sinuda varjan?
Minust vähki püietaie,
130 sinu siita leietaie,
mulle kohus mõistetaie.»

Läksin kalda palveelle:
«Kulla kallas, kata minda!»

Kallas kuuleb, kostab vasta:
135 «Käi minu õla otsa alla
ja minu lõua lõuka alla!»

Magin öö kaldaesse,
kalda alla kanermikus.

Sealt läksin ommiku teule,
140 jälle kupja käsu alla,
veat läksin ärra välja peale
teutükki kündamaie,
mõisamaada murdamaie.

Tuli see kupjas mõisa poolt,
145 viis vitsukest vöö vahele,
kuus aga keppi kaendelassa,
tuleb aga minda peksemaie.

Mina võtsin aiast teiba,
lein kupja kaela peale.

150 Kupjas lõhki leigati
ja mausitta mõedetie.

Kuhu see kupja magu sai?

Sest sai tondi torupill.
 Kuhu see kupja kere sai?
 155 Sest sai kuradi koorekirn.
 Kuhu see kupja pea sai?
 See sai einakuhja peaks.
 Kuhu need kupja reied said?
 Neist said Reinu rangipalgid.
 160 Kuhu need kupja seared said?
 Neist said Jaani saanitallad.
 Kuhu need kupja jalad said?
 Need said Jaani allikalle.
 Kuhu see kupja keel sai?
 165 Sest sai neitsi kingatalla.
 Kuhu need kupja kõrvad said?
 Need said kõrtsi korstna otsa. [— — —]

Laulnud Toomas Köömel, 75 a. vana, Viru-Nigula kihelkonnas, Kalvi vallas, Rannu külas 1913. a. Ules kirjutanud K. Viljak ja V. Rosenstrauch (EUS 2405/7 (16), 2390/1 ja 2423/31 (14)).

123. KUBJAS JA TEOMEES.

Harju-Jaani.

1. Läk-sin til'-lu-ke ti-u-le,
 =3,5.

läk-sin til'-lu-ke ti-u-le,

2. ma-da-lu-ke mõi-si-nui-e, ma-da-lu-ke mõi-si-nui-e.
 =4,6,7

1) var.

2) var.

2) var.

Laulis peaaegu nagu jutustades (recit.). Eemalt vist oleks arvata võinud, et kõneleb.

Läksin tilluke tiule,
madaluke mõisinuie,
ärjad võeriti eessa,
sahad sõrvi vankurilla,
5 ise põigiti pialla.
Läksin mõisa kündemaie.

Kubjas tuli mõisa poolta,
tükitikud kaentelassa,
mulla moada mõetemaie,
10 suurta tükki soovimaie,
laia välja loovimaie.

Mina kubjasta paluma:
«Kulla kubjas, pai kubjas,
ära mul mõeda märga moada,
15 suurta tükki sombiauku!»

Kubjas ei kuulnud palvetesta,
mõetis mulle märga moada,
suure tüki sombiauku,
loovis mulle laia välja.

20 Siis mina akkan kündemaie,
märga moada mässima,
sombiauku soomima.
Ära mul väsis küütu ärga,
ära mul väsis lauki ärga,

25 ära väsisid ärjad mul mõlemad.

Siis läen nuttees koduje,
nutteessa, niiskudessa.

Eit tuli vasta, taat tuli vasta:
«Mis sa nutad, noori meesi?»

30 «Oh sa kuri kubja Jüri!
Mõetis mulle märga moada,
suure tüki sombiauku,
loovis mulle laia välja.

Siis mina akkasin kündema,
35 märga moada mässima,
sombiauku soomima.
Ära mul väsis küütu ärga,
ära mul väsis lauki ärga,
ära väsisid ärjad mul mõlemad.»

40 Eite kuulis, vasta kostis:
«Ära nuta, poega noori!
Meil on kodu kolmi paari:

ühed on tööle tugevad,
teised veule vägevad,
kolmandad künnile väledad.»

Laulnud Toomas Lepp, 71 a. vana, Kuusalu kihelkonnas, Kõnnu vallas, Murksi külas 1912. a. Laul pärit sünni- ja kasvukohast Harju-Jaani kihelkonnast, Anija vallast, Härmakosu külast. Üles kirjutanud K. Viljak ja G. Vilberg (EÜS IX 805 (15) ja 761/3 (96)).

124. KUBJAS JA TEOMEES.

Reigi.

1-2. Tu - li mul käs - ku teo - le min - na,
tu - li mul käsku teole min - na. I - se mi - na läk - sin
hoosta ots - ma, i - se mi - na läk - sin hoosta ots - ma.

- Tuli mulle käsku teole minna.
Ise mina läksin hoosta otsma.
Musta mina leidsin murupõllalt,
halli kaeranabra kallalt.
5 Ise ma astsin halli selga,
must aga muidu kõrvas jooksmas.
Läksin teotua juure.
Kubjas varsti valmis seal,
vitsakimp tal selja peal,
10 kaikakimp tal hõlma all.
Mina aga kubjast paluma,
haledasti huluma:
«Kulla kubjas, pai kubjas,
vii mind mullapõllule,
15 mõõda mulle pisikene tükk,
pisikene tükk ja mullast maada!»
Siis võttis kubjas kuratiselga,
viis mind sauepõllule,
mõõtis mulle suure tüki,
20 suure tüki sauest maad.

Hakkasin mina kündema,
kündsin kogu nädali,
seni kui laupe õhtuni.

Hakkasin härgi hingama,
25 mõisa poole vaatama.
Siis tuli junkur mõisa poolt,
kilter Kiima kõrtsu poolt,
hakkas mu kündi soksima,
ütles aga tükid sees olevat.

30 «Vaod sul käivad vinka-võnka,
tükid taga tinka-tõnka.»

Siis ütles junkur kubjale:
«Tõmba ta kurat otseti!»

Anti mulle selja pihta:
35 hoobid tegid kipsa-kopsa,
keha tegi vastu vipsa-vopsa.

Kui ma mees sain üles maast,
kargasin junkru karvust kinni.

Junkur mind aga paluma:
40 «Sinu härjad hästi künnud,
sinu ruunad ruttu jooksnud.»

Junkur aga peasis jooksema.
Jõlk jäi ühe sülla peale,
teine turri trummi peale,

45 kolmas koja trepi peale.
Siis sai tuppa kukuta,
uksed ette lukuta.

Laulnud Peeter Alango, 17 a. vana, Reigi kihelkonnas, Kõrgessaare vallas, Kõpu külas, sõnad öelnud Peeter Pitk, 71 a. vana, Rootsi külas 1905. a. Üles kirjutanud P. Süda ja G. Lauri (EUS II 797 (41) ja 884/6 (38)).

125. KUBJAS JA TEOMEES.

Laiuse.

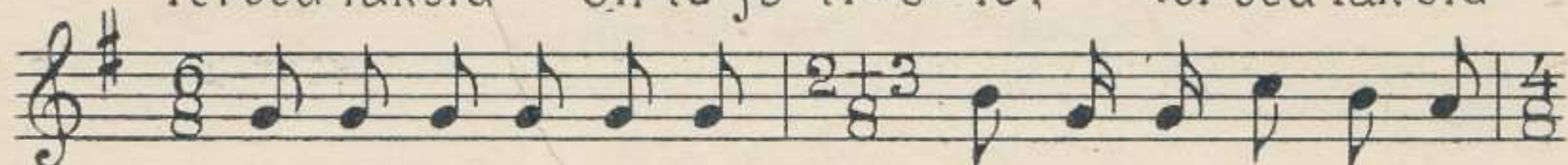
1-4. Ma o - lin til' - lu - ke ti - u - le,
ma o - lin til' - lu - ke ti - u - le. ma - da - lu - ke

maa-de pea-le, ma-da-lu-ke maa-de pea-le

Tei-sed läk-sid õh-tu ju ti-u-le, tei-sed läk-sid

õh-tu ju ti-u-le, ma läk-sin hom-mi-ku

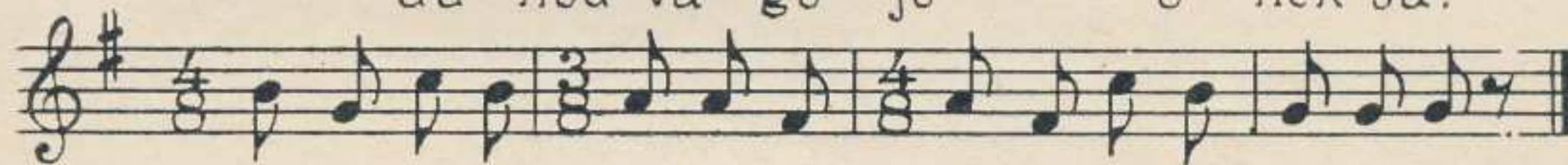
jä-re-le, ma läk-sin hom-mi-ku jä-re-le.

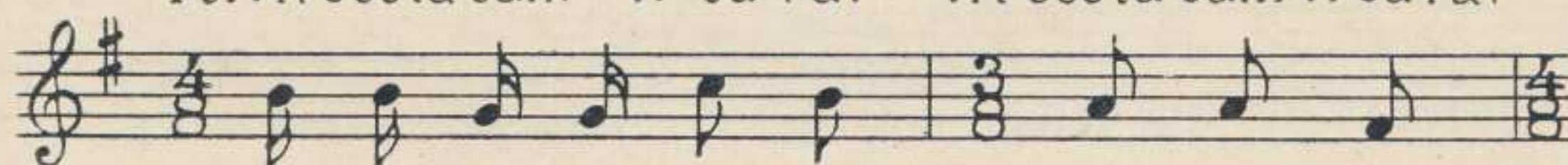
8. Aa-nud va-gu ju ü-hek-sa.

aa-nud va-gu ju ü-hek-sa.

1-6. Vit-susta sain vi-sa-ra. vit-susta sain vi-sa-ra.

18. Mõi-sa-me-hed jook-sma mõ-le-mad.

mõi-sa-me-hed jook-sma mõ-le-mad.

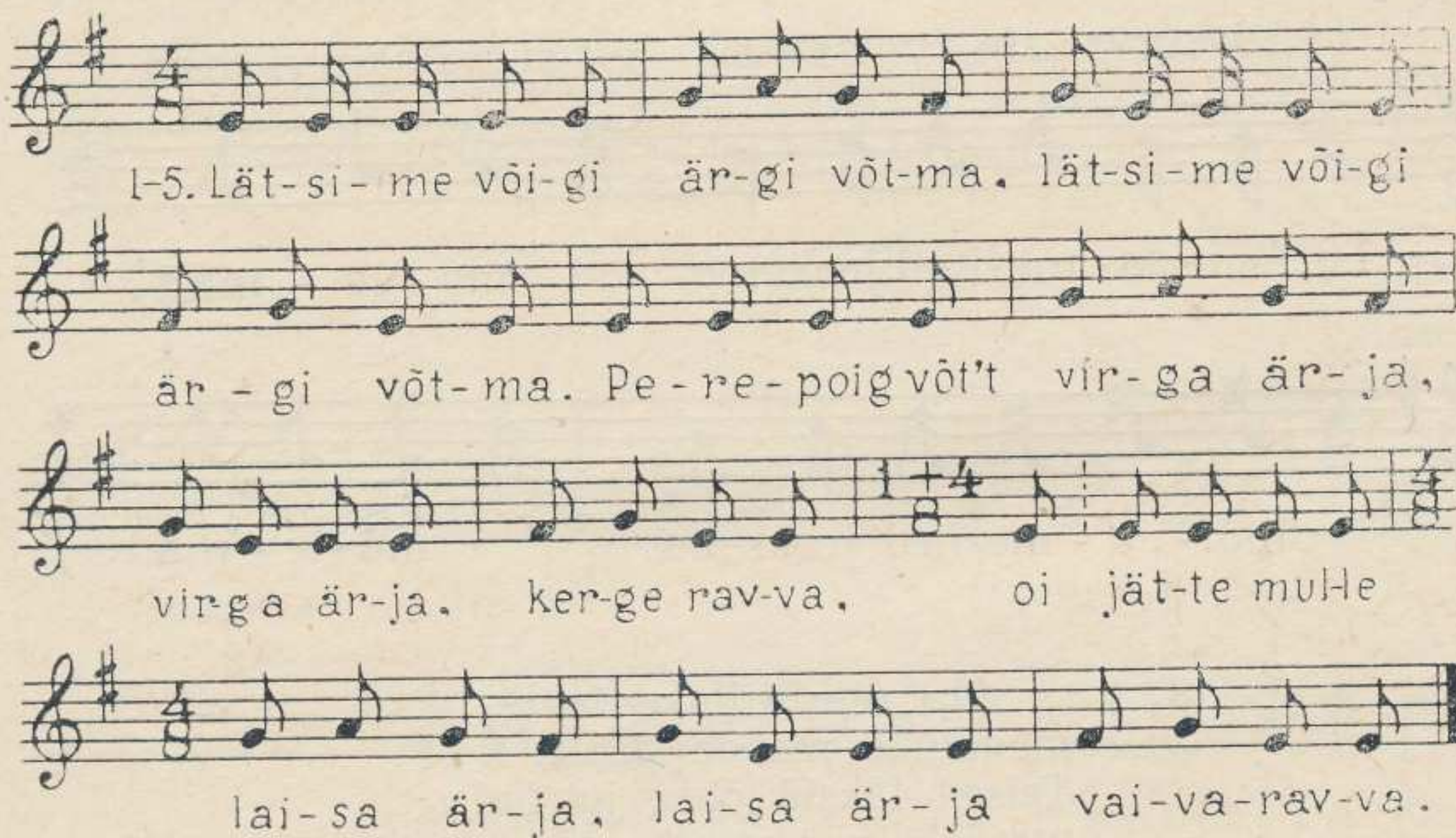
Ma olin tilluke teule,
madaluke maade peale.
Teised läksid õhta ju tiule,
ma läksin hommiku järele,

- 5 sahad olid otsa seadematta,
sahaveadid veanamatta.
Teised olid künnud kümme sammu,
aanud vagu ju üheksa —
mina kiuste kündemaie.
- 10 Vao mina kündsin, vaksa jätsin.
Kubjas tuli mõisa poolta,
kilter Kiima kõrtsi poolta,
vedas vemmalta järele,
kandis kaigast kaendeluksa.
- 15 Mina aeast abi otsma.
Vitsusta sain visara,
tugiteibast sain tubina.
Mõisamehed jooksmas mõlemad.
Karmanid käisid kaksipidi,
- 20 teine tasku teinepidi,
sitajulk jäi silla peale,
teine teise trumbi peale.

Laulnud Jüri Sein, 30 a. vana, Laiuse kihelkonnas, Vaimastvere vallas 1911. a. Üles kirjutanud K. Viljak ja V. Rosenstrauch (EÜS VIII 1155/6 (27) ja 1196/7 (91)).

126. KUBJAS JA TEOMEES.

Võnnu.

1-5. lät-si-me vôi-gi är-gi vôt-ma. lät-si-me vôi-gi
är - gi vôt-ma. Pe - re - poig vôt't vir-ga är-ja,
vir-ga är-ja. ker-ge rav-va, oi jät-te mul-le
lai-sa är-ja, lai-sa är-ja vai-va-rav-va.

16. Val - li pi - a sii va - bi - si ,

val - li pi - a sii va - bi - si .

17-18. Oi sain mi-na mõi-sa nur-me pää-le,

mõi - sa nur - me nu - ka pää - le.

- Lätsime võigi ärgi võtma.
 Perepoig võt't virga ärja,
 virga ärja, kergeravva,
 jätte mulle laisa, ärja,
 5 laisa ärja, vaivaravva.
 Kui tuli kihu kiineaigu,
 kui tul'l pallav parmupäivä,
 virga ärja kargelivva,
 kerge ravva murdusivva.
 10 Oi mina küll kissi kivistikku,
 mina küll kakki kannistikku —
 kivi alt sai paksu pätsi,
 kannu alt sai suure kiku —
 sii küll rikub ruuna rinna,
 15 sii küll kakub obu kaela,
 Valli pia sii vabisi.
 Sain ma mõisa nurme pääle,
 hoi mõisa nurme nuka pääle,
 koksas kubijas kondi pääle,
 20 kiltre kõpsas kingi pääle,
 valitse' sii an'd varba pääle,
 opman sii lõi otsa pääle.
 Oi kubijas, see vana kuradipoig,
 oi opman, see vana oorapoig,
 25 ja kilter, kiriva lita poig,
 oi valitseja, sii vana vargapoig,
 oi mina ole ise memmepoig!

Olgu märgitud, et laulik laulis eriti viimased värsid sellest laulust suure rõhutamise ja otse hõigatud «oi»-dega.

Laulnud J u h a n L u i k, 80 a. vana, V õ n n u kihelkonnas, Kastre-Võnnu vallas 1931. a. Üles kirjutanud K. Leichter ja R. Viidebaum (ERA III 6, 185 (12) / ERA, Fon. 339-g ja ERA II 35, 173/5 (1)).

127. KASSIJAHT.

Peetri.

1-2. Ii-dut-tii-dut lä-hen tee-le, Vaidu här-ra väl-ja peale.

Iidu-tiidu läen teule,
Vaidu här-ra välja peale.
Sukad katki, kingad katki.

Istun maha kivi otsa,
5 hakkan kingi lappimaie.

Tuli siis välja musta kassi,
kirjutaja kirju kassi,
vana här-ra valge kassi,
viis minu paraja lapi.

10 Ma kassi taga ajama.
Kass jooksis isanda kotta,
ma jooksin emanda kotta.

Emand keetis marjamoosi,
sulatas metta magusat.

15 Ma läen metta mekkimaie,
marjamoosi maitsemaie.
Tüdruk lõi tulitukiga,
pereemand peeruga,
mamma moosikulbiga.

20 Siis sain vaene mees vaduma,
pikapüksimees punuma
piki põldu, põigi põldu,
vahel vaheaedu mööda.

Sain mina aianurga taha,
25 seal vaatan korra tagasi:
Ennäe, kus paistab põrguhauda,
kuradi koda näikse,
põrguhauad haljendavad,
tonditornid tolgendavad!

Laulnud M a r t T i i s v a l d, 70 a. vana, Peetri kihelkonnas, Mäo vallas, Palu mõisas 1911. a. Üles kirjutanud P. Penna ja V. Rosenstrauch (EÜS VIII 506 (111 c) ja 745/6 (345)).

128. MŌISAST VARASTAMAS.

Haljala.

MM ♩ = 180

„Kul-la kup-jas, Kii-u kil-ter, Mar-du moi-sa-mied

mo-le - mad, las-ke mind laub-besta ko - ju - je!

lau-be laa-bin las-te kin-gad, es-mas-pä

e-ne-se kin-gad, toi-sis-pä tulen ti-u-le.”

Ei saand toisispä ti - u - le — läk-sin rie-de

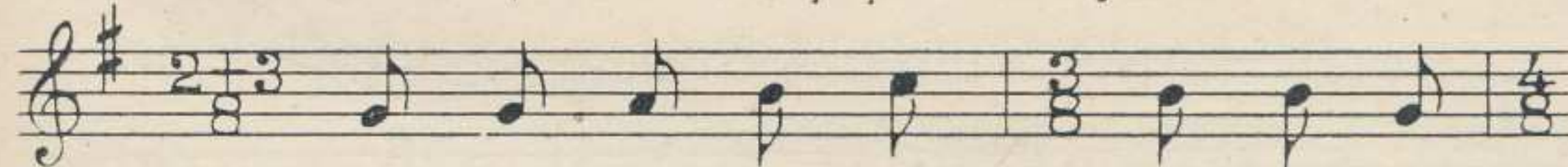
rei - e - el - la. Siis vein kaa-sa pi - ka ko - ti,

lū - hi - kei - se lai - a ko - ti, a - kin ai - ta

kat-su-mai-e, ko-ti sop-pi kor-ja-mai-e.

Rii - vas rei - e - papp nä - ge-ma,

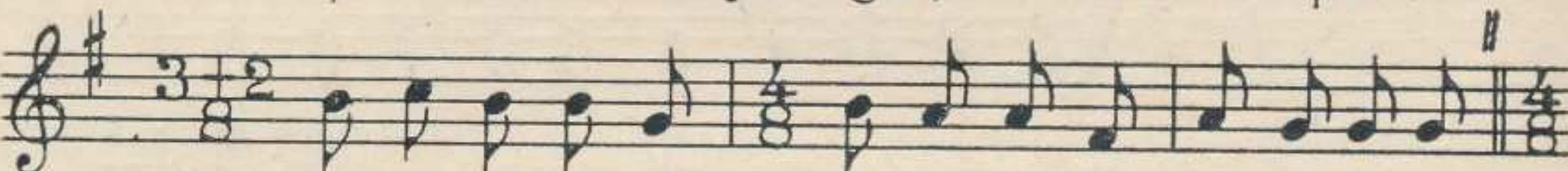
kup - jas, ku - rat, kuu - le - mai - e

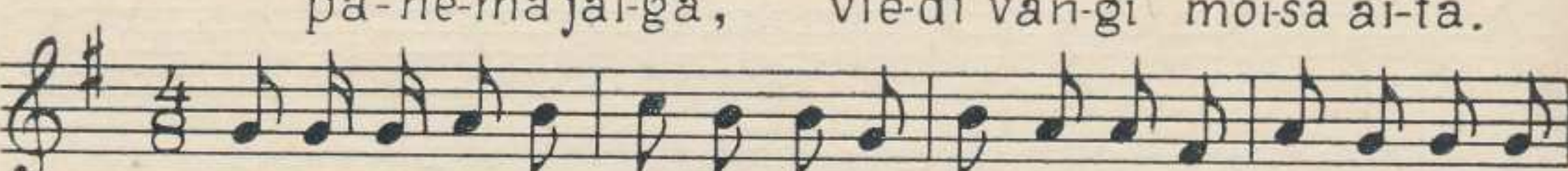
 a Käädmul rau-du-je ra-ba-ti, pandi pakk

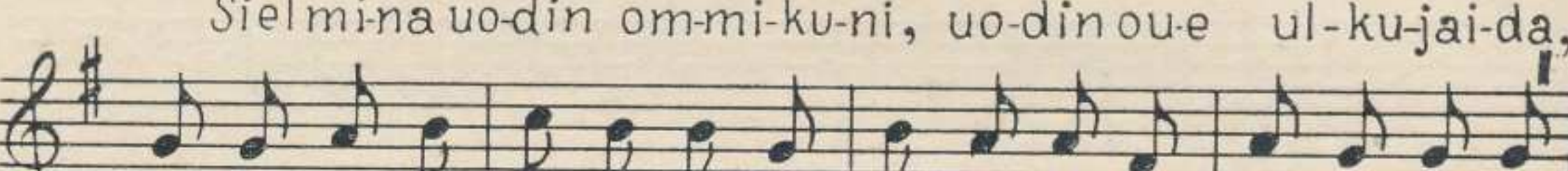
 pa-re-ma jal-ga, toi-ne pakk

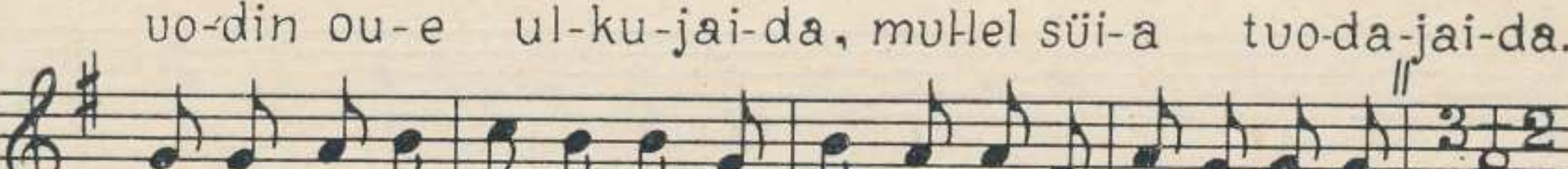
 pa-he-ma jal-ga, vie-di van-gi moisa ai-ta.

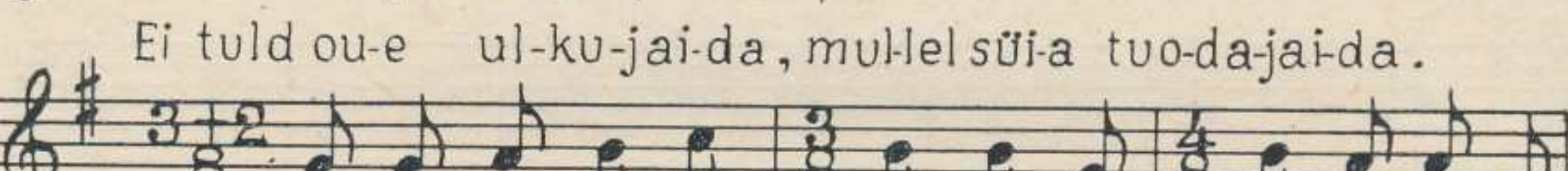
 Sielmina uo-din om-mi-ku-ni, uo-din ou-e ul-ku-jai-da,

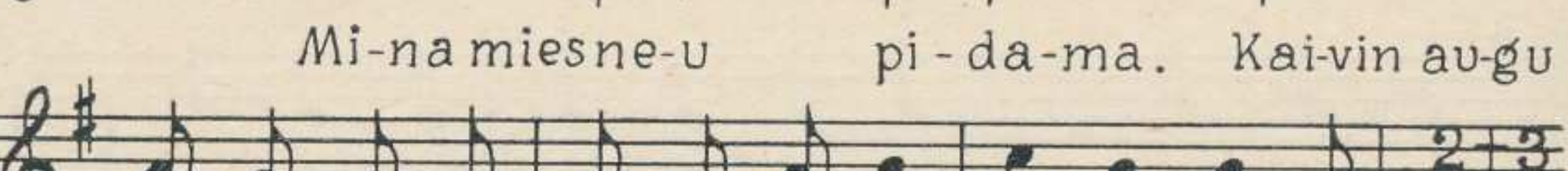
 uo-din ou-e ul-ku-jai-da, mullel süi-a tuo-da-jai-da.

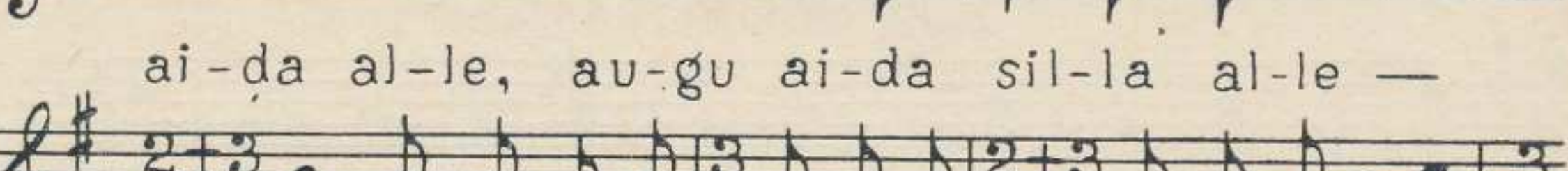
 Ei tuld ou-e ul-ku-jai-da, mullel süi-a tuo-da-jai-da.

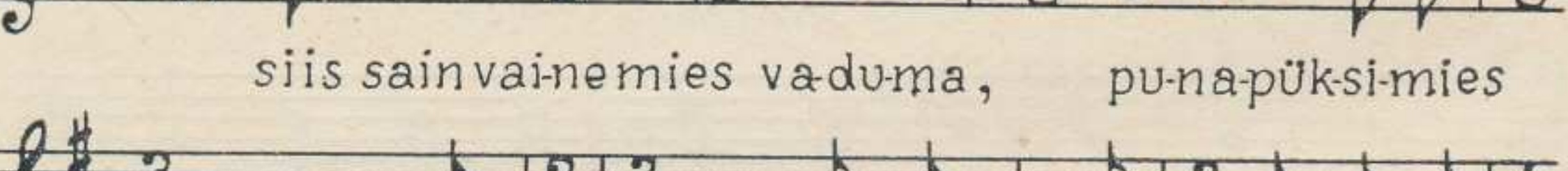
 Mi-na mies-ne-u pi-da-ma. Kai-vin au-gu

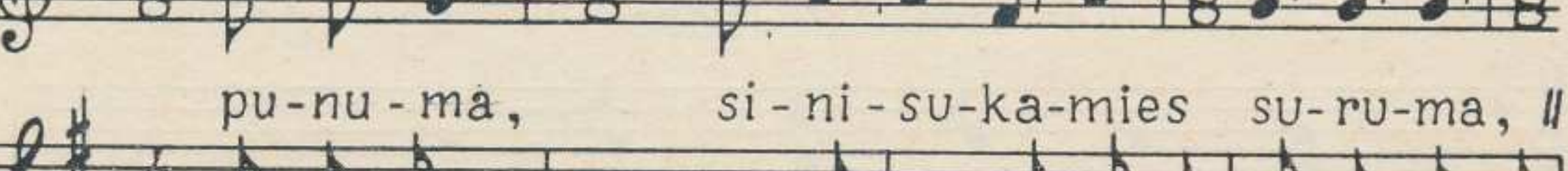
 ai-da al-le, au-gu ai-da sil-la al-le —

 siis sainvainemies vāduma, pu-napüksimies

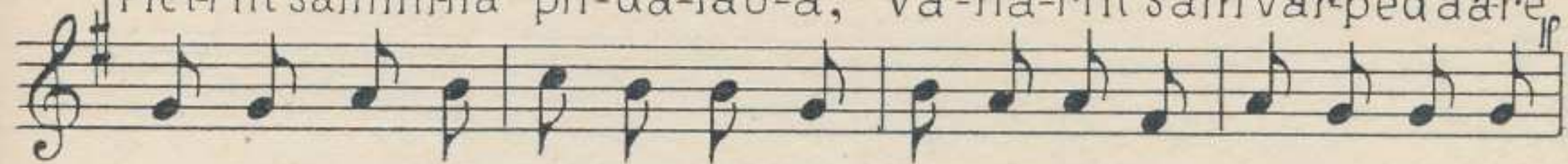
 pu-nu-ma, si-ni-su-ka-mies su-ru-ma, ||

 ik-ke kop-li met-sa puo-le, sielt siis Selja kü-la puo-le.

Piet-rilt sainmina pii-da-lau-a, Va-na-rilt sain varped ääre

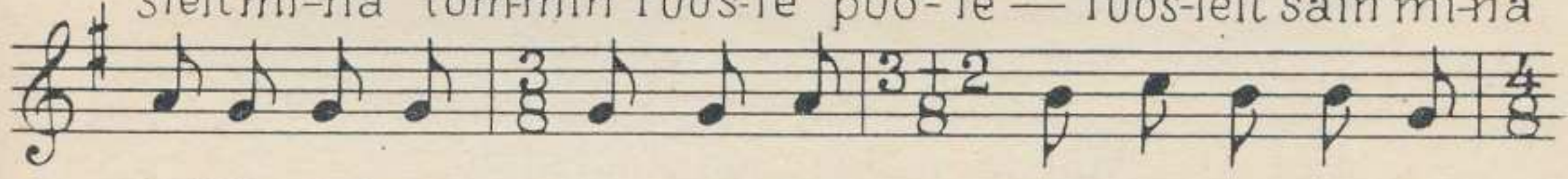
An-nuk-selt sain arjuks-timmed, Uustarilt sain uu-e köi-e.

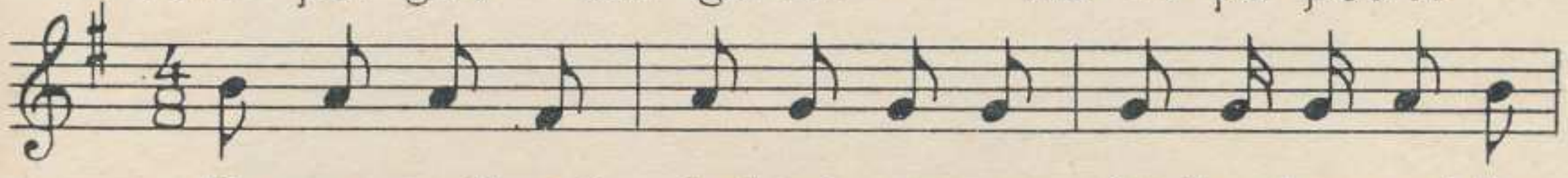
Tie kui ve-das Vei-ku-ril-le — Vei-kurilt sain ve-u-köi-e;

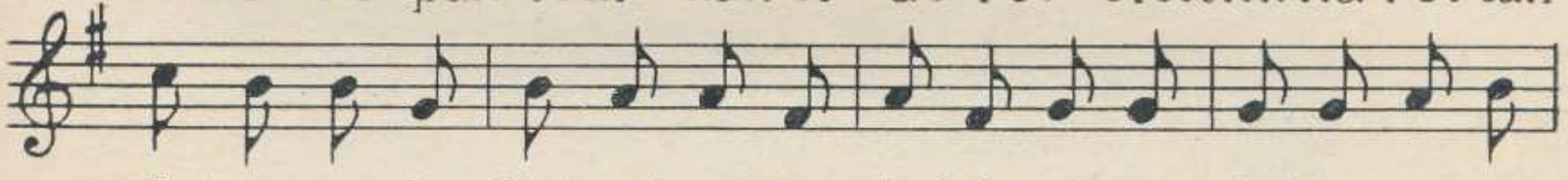
sieltmi-na tommin Tuos-le puo-le — Tuos-lelt sain mi-na

tul-li-pul-ga; kar-gu-tin Ka-re-pa puo-le —

Ka-re-palt sain kak-si ae-ru. Sieltmi-na rut-tan

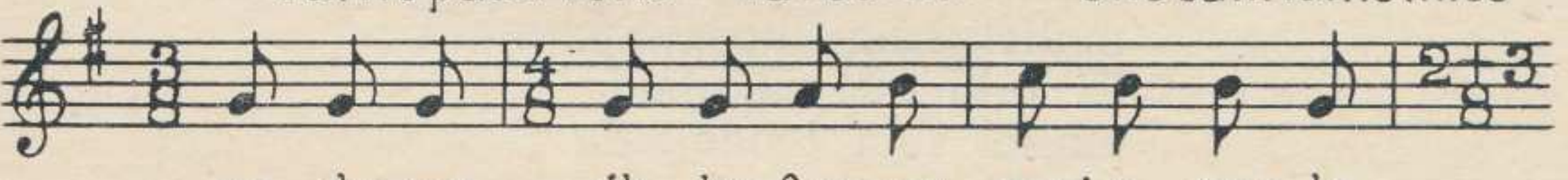
Rut-ja puo-le — Rut-jal ruo-ga kei-de-tii-e, Sul-lis süi-a

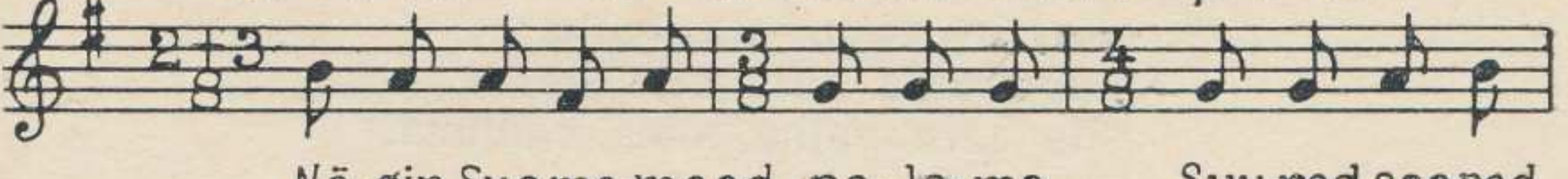
an-ne-tii-e. Sieltmi-na si-hin Sii-mu puo-le.

Vai-nupäält vene va-rastin. Siis sainvaine mies

va-du-ma ik-ke Suo-me mai-e puo-le.

Nä-gin Suome-maad po-le-ma, Suu-red saared

suit-se-mai-e. Ei old a-le Suo-me-maista,
 Suo-me maista, Suo-me puista, a-le o-li Suo-me
 nei-du-des-ta — Suo-me-maa nei-ud
 sa-le-dad, Vi-ru pii-ad pie-ni-kei-sed.

«Kulla kupjas, Kiiu kilter,
 Mardu moisamied molemad,
 laske mind laubesta kojuje!
 Laube laabin laste kingad,
 5 esmaspä enese kingad,
 toisispä tulen tiule.»

Ei saand toisispä tiule —
 läksin riede reieella.
 Siis vein kaasa pika koti,
 10 lühikeise laia koti,
 akin aita katsumaie,
 kotisoppi korjamaie.

Riivas reiepapp nägema,
 kupjas, kurat, kuulemaie.
 15 Kääd mul rauduje rabati,
 pandi pakk parema jalga,
 toine pakk pahema jalga,
 viedi vangi moisa aita.

Siel mina uodin ommikuni,
 20 uodin oue ulkujaida,
 mullel süia tuodajaida.
 Ei tuld oue ulkujaida,
 mullel süia tuodajaida.

Mina mies neu pidama.
 25 Kaivin augu aida alle,
 augu aida silla alle —
 siis sain vaine mies vaduma,
 punapüksimies punuma,

Haljala laulik Liina Kaskmann.

sinisukamies suruma;
³⁰ ikke kopli metsa puole,
sielt siis Selja küla puole.
Pietrilt sain mina piidalaua,
Vanarilt sain varped ääre,
Annukselt sain arjukstimmed,
³⁵ Uustarilt sain uue köie.
Tie kui vedas Veikurille —

- Veikurilt sain veuköie;
 sielt mina tommi Tuosle puole —
 Tuoslelt sain mina tullipulga;
 40 kargutin Karepa puole —
 Karepalt sain kaks aeru.
 Sielt mina ruttan Rutja puole —
 Rutjal ruoga keidetiie,
 Sullis süia annetiie.
 45 Sielt mina sihin Siimu puole.
 Vainupäält vene varastin.
 Siis sain vaine mies vaduma
 ikke Suome maie puole.
 Nägin Suomemaad polema,
 50 Suuredsaared suitsemaie.
 Ei old ale Suome maista,
 Suome maista, Suome puista,
 ale oli Suome neidudesta —
 Suomemaa neiud saledad,
 55 Viru piiad pienikeised.

Laulnud Liina Kaskmann, 64 a. vana, Haljala kihelkonnast, Varangu vallast, Rutja külast 1937. a. Plaadistanud H. Tampere, dešifreerinud A. Tampere (ERA, Pl. 38 A 1).

129. MÖISAST VARASTAMAS.

Kadrina.

a.

I - sa aas mind künde maie, ema aas ääste mai-e.

b.

c.

d.

Siin sai vahel c asemel cis lauldud.

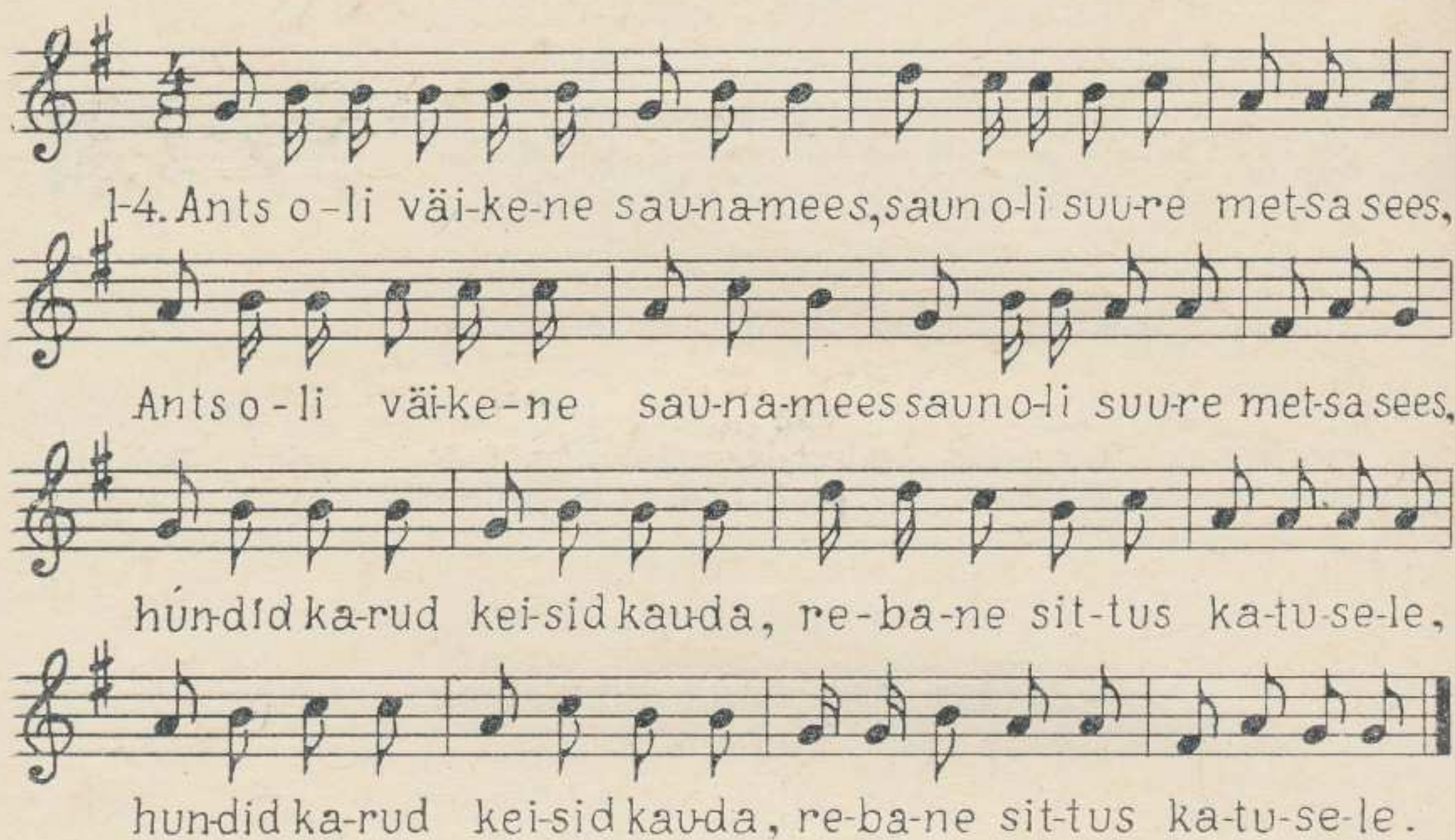
«Nagu |— — —| antud viisist näha, laulis P. Tiitsmann üht viisi mitmet moodi (varieeris), tähendatud |laulus| koguni 6 moodi. Neid variante [kasutas] ta pea kõiki ühe laulu juures. Sagedasti hakkas ta peale näit. viisiga, mis a all üleval, ja oli laulu lõpuks ju f-ni kõik viisid läbi laulnud, nagu lauluga nr. 51 lugu oli.»

Isa aas mind kündemaie,
ema aas äästamaie,
vend aas vilja korjamaie —
minu meel teeb vargaale,
5 mõisa aita lõhkumaie,
ärra kerstu kiskumaie.

Mõisa aidal suured ukсед,
suured ukсед, laiad lukud,
ma'p peasnud mujalta sisse,
10 ma lasin laesta sisse,
aasin sisse akenasta.

Istun salve ääre peale,
mõedan valla vaeste leiba,
kihelkonna kerjajaida,
15 mõedan mõedupuu eessa,
triigin triigipuu käessa.
Kõik matid mõedan madalalt ja
toobid triigin tasakest,
et ei saanud kubjas kotti,
20 kubjas kotti, mölder matti,
kubjas kottida koguda.

Laulnud Peeter Tiitsmann, 80 a. vana, Väike-Maarja kihelkonnas, Porkuni vallas, Aburi külas 1910. a. Õppinud laulud noores eas sünnikohas Kadrina kihelkonnas vanemalt ja vooris käies. Ules kirjutanud P. Penna ja V. Rosenstrauch (EUS VII 2165 (32) ja 1864/5 (51)).

1-4. Ants o-li väi-ke-ne saunamees, saun oli suure metsa sees,
 Ants o-li väi-ke-ne saunamees saun oli suure metsa sees,
 hundid karud keisid kauda, re-ba-ne sit-tus ka-tu-se-le,
 hundid karud keisid kauda, re-ba-ne sit-tus ka-tu-se-le.

Ants oli väike saunamees,
 saun oli suure metsa sees,
 hundid-karud keisid kauda,
 rebane sittus katusele.

5 Antsu katus lagunemas,
 rood ja malgad mädanemas.

Ants oli ise külakubjas,
 külakubjas, kohtumees,
 suure valla talitaja,
 10 andis käsku vallale:
 «Hoome lähme kellale
 ühe musta härjaga,
 kahe kimli ruunaga.»

Tuli siis vastu turuhärra,
 15 hakkas Antsu küsitama:
 «Anna mulle vil'la proovi!»

Ants siis andis vil'la proovi.
 [Härra] hakkas Antsu haugutama:
 «Sinu vili räpastand,
 20 ammust aega hallitand.»

Ants küll mõistis, vasta kostis:
 «See põle mette menu süi,
 see on mõisa junkru süi:
 vili sai vihmaga lõigatud,
 25 uduga sai hunniku aetud,

kastega sai kokku pandud,
 märjalt mõisa aita viidud,
 aida parand oli parandamata,
 otslauad otsimata,
 30 küllelauad kiskumata.
 Sellest see vili räpastand,
 ammust aega hallitand.»

Laulnud Mihkel Vann, 66 a. vana, Ridala kihelkonnas, Võnnu vallas, Liiva külas 1911. a. Üles kirjutanud C. Kreek ja J. Muda (EÜS VIII 440 (49) ja 411/2 (136)).

131. LAEVALASTI TOOMA.

Mustjala.

Ösujate önn sii oli,
 leikajate lust sii oli,
 kui tema püsut pülve ajas
 ja veel korra komistas,
 5 salku kaks sadu töi.
 Üidis kubjas mõisa puult,
 et: «Las olla ösumine
 ja las seista sidumine —
 juba neid parmaid palju saand!
 10 Otsige niid obused,
 pange vankrid valmis,
 laske rattad randa keia,
 laevalasti mäele tuua!»
 Laev oli toonud laudusida.
 15 Laeva pääl oli kaks laiska.
 Kes siis oli sii esimene laisk?
 Endu Eedu oli esimene laisk.
 Kes sii tigerit teine laisk?
 Tühiküla Tiiu teine laisk.
 20 Äi nad viitsind vetta oida,
 lasksid laeva lainetesse,
 laene viis laeva kaugeella,
 Orissaare otsa pääle,

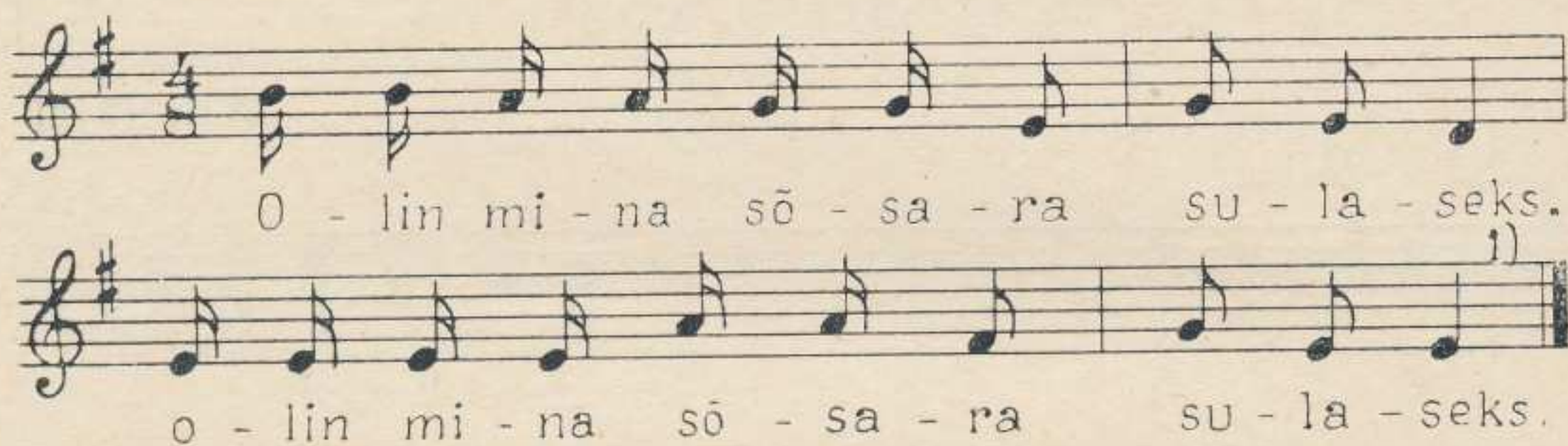
25 Kūübassaare külje pääle,
kus need ülged munevad ja
merekoerad kükitavad.

Muistine talgulaul.

Laulnud Maria Koert, 78 a. vana, Kingissepa rajoonis, Mustjala küla-
nõukogus, Ninase külas [= Mustjala kihelkonnas] 1958. a. Üles kirjutanud
H. ja E. Tampere ja L. Nigul (RKM II 75, 729 (11), 87/9 (12) ja 673/4 (5)).

132. ÕDEDE ORI.

Kihelkonna.

1) var.

*

Olin mina sõsaral sulaseks,
venna juures võeraks pereks.
Teenisin mina neli aastad,
poole aastad peale nelja,
5 otse sui, sügiseni,
mihklipäeva õhtuni.

Läksin õhtul mõisast koju,
päästsin hobuse ohjusta,
teulojust rakkesta,
10 heitsin valjad varna otsa,
selpuud, kõved kandsin koda.

Läksin tuba teretama,
pere lapsi austama.
Iste ootis ahju taga.

15 Pöörsin istme teiste ede,
haksin süüa karjuma:
«Tooge süüa, andke süüa!»

Ootsin süüa toodavad,
rooga kambrist kantavad.
20 Sõsar oli kuri kostelema:
«Söö oma suuri sõnukesi!»
Läksin söömata magama.

Laulnud Marie Treirat, 75 a. vana, Kingissepa rajoonis, Lümada k/n-s [= Kihelkonna kihelkonnas] 1958. a. Viisi kirjutanud H. Sirmas (RKM II 73, 716 (61)). Teksti esitanud Eva Niit Kihelkonna kihelkonnas, Lümada vallas, Leedri külas 1898. a. Üles kirjutanud N. Kann (H II 66, 391/2 (321)).

ПЕСНИ ОБ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОТНОШЕНИЯХ

110. Меч из моря. (В начале «Поиски гребня».) Я нашел в море золотой меч, принес его на мызу. Господа удивились: «Откуда этот меч?» — «Меч принесен с войны, выкован из костей пальцев воинов.»

111. Воин. Парень («я») ехал по Финскому мосту. Мимо шли военные господа, спросили, умеет ли он ухаживать за лошадью, носить меч, чистить ружье. Парень ответил, что умеет, пока голова на плечах и пояс на бедрах. Если они упадут, то обо всем будут заботиться другие.

112—113. Военная история брата. Пришла весть о войне. На войну не пошел ни отец, ни мать, а пошел младший брат. Сестра повела его в баню париться и наставляла: на войне не ездят ни впереди, ни позади, а посередине, потому что средние возвращаются домой. Когда брат вернулся домой, ни мать, ни отец его не узнали, но узнала сестра по связанным ею варежкам. Сестра стала спрашивать: «Мила ли на войне женщина?» — «На войне милы только острый меч и добрый конь, которые спасают воина в бою.»

114. Набор рекрутов. Когда настала осень, можно было спать в лесу под копной сена и в сарае. Помещик оставил хозяйских сыновей и отдал в солдаты батраков. Отвели рекрута в город, растягивали ему спинные жилы, выворачивали ноги, заставляли до самой смерти отказаться от отца-матери, братьев-сестер и от самого себя.

115. Письмо о Французской войне. Пришло письмо (грамота) о Французской войне, что нужны мужчины в милицию. Позвали парней на мызу, чтобы посмотреть, годятся ли они для войны с Бонапартом.

116—119. Уход в солдаты. «Мызные старосты» заставили парня («я») тянуть жребий и отдали в солдаты. В городе обрили ему волосы, надели смертную рубашку, дали в руки ружье. Возили его по земле и по морю (в Петербург, Москву, Ригу, в Белоруссию и т. д.). Начальники ругались со всех сторон, велели прямо держать ружье.

120. Бегство рекрута. Рекрут («я») убежал с Тоомпеа от господ и докторов. (Описывается его поездка домой из одной корчмы в другую.)

121. Батрак у судьи. Парень («я») был батраком у судьи (в Голландии). Он не чистил лошадей и поэтому его должны были наказывать кнутом. Удалось бежать через заборы, выгоны и болота.

122—126. Надсмотрщик и барщинник. Надсмотрщик отмерил барщиннику для вспашки плохую землю (много земли). Пахотьба получилась плохая (быки устали). Барщинника хотели побить, но он стал сопротивляться. Надсмотрщик убежал. (Часто вплетаются еще и другие эпизоды, напр. о краже зерна из мызной риги, о бегстве барщинника, о смерти надсмотрщика и т. д.)

127. Погоня за кошкой. Барабанщик («я») стал чинить башмаки. Пришла господская кошка и унесла заплату. Преследуя кошку, барщинник попал на кухню, где варили варенье. Он попробовал варенья, и за это его побили.

128—129. Кража на мызе. Барщинник («я») хотел украсть с мызы зерна, но был схвачен. Ночью он выкопал под амбаром яму и бежал. (Описывается его бегство в Финляндию.)

130. Мокрое зерно. Антс отправился в город с обозом мызного зерна. Начальник рынка взял пробу и нашел, что зерно затхлое и покрылось плесенью. Антса хотели наказать, но он сказал, что виноват помещик: рожь жали в дождь и мокрой положили в развалившийся амбар.

131. За корабельным грузом. Пошел дождь, жатву на мызных полях прервали и барщинников послали на берег доставить с корабля груз. На корабле были две ленивые девушки, они позволили волнам далеко отнести корабль.

132. Батрак у сестры. Певец («я») был у сестры батраком. Раз осенью вернулся домой с мызной барщины, распряг лошадь и попросил поесть. Сестра велела ему есть свои большие слова. Пришлось улечься спать не евши.